

לאכול גם מעץ הדעת, ולא רק מהפרי. במילה 'לאמור' בפסוק זה הוכיח אותו על שלא קיים את ציוויו באופן מושלם, שאמר לה רק שאסור לאכול מהפרי, ולא הזהיר אותה שלא לאכול מהעץ עצמו.

"אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בְּעֵבֹרְךָ", מאחר שאדם חטא, מדוע נענשה האדמה?¹⁷⁸

☞ **מדרש רבה (כ, ח):** "אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בְּעֵבֹרְךָ", שתהא מעלה לך דברים ארורים, כגון יתושין ופרעושין וזבובים ותעלה לך גמל".

☞ **מדרש רבה (ה, ט):** "ולמה נתקללה? שעברה על הציווי, שכך אמר לה הקב"ה: 'תִּדְשָׂא הָאֶרֶץ דְּשָׂא...', מה הפרי נאכל אף העץ נאכל, והיא לא עשתה כן, אלא 'וְתוֹצֵא הָאֶרֶץ דְּשָׂא...', הפרי נאכל והעץ אינו נאכל". האדמה חטאה, שלא קיימה את ציווי הקב"ה, שאמר לה שהעץ עצמו יהיה פרי ויאכל, אלא יצרה עץ שעושה פירות, עץ שטעמו כטעם הפרי.

☞ **רבי יונתן בן עוזיאל:** "לוטא ארעא בגין דלא חויאת לך חובך". ארורה האדמה על שלא הגידה לך את חטאך.

☞ **רבי אליהו מזרחי:** הקללה היא לאדם, שהקרקע לא תוציא לו תוצרים בהתאם לזריעה שישקיע בה, רוב גרגרי הזרע שיזרע בארץ לא יצמחו.

☞ **אור החיים:** לאדמה היה חלק בחטאו של אדם, משום שעל אף ציווי אדם לאשה שלא לאכול מפרי העץ, אילו לא שינתה האדמה בעץ הדעת והיה עץ הדעת דומה בכל תכונותיו לשאר עצי הגן ללא שינוי, לא היה חוטא אדם.

☞ **רבי משה שטרנבוך:** את דברי הקב"ה "עץ פרי עשה פרי", היה מקום להבין כאופציה שהעץ יכול להיות גם שומר לפרי, ולא פרי עצמו. אולם משנאסר עליו לאכול מהפרי ולקח האדם מקליפת העץ ואכל, הוכיח בכך שהעץ יכול לשמש כפרי ממש (או תחליף לו). הקב"ה החשיב לאדמה כחטא שלא הוציאה את כל העצים באופן זה. חטאה התברר רק לאחר שחטא האדם באכילתו ועל כן נענשה האדמה והתקללה רק לאחר חטאו של האדם, שבירר וגילה את חטאה שלה.

☞ **רבי יוסף פיומר מסלוצק:** אדם לא ידע שהמילה "מִמְנוֹ" ¹⁷⁹ מורה שהאיסור חל גם על אכילה מהעץ עצמו ¹⁸⁰. מקור טעותו נעוץ באדמה, ששינתה מציווי הקב"ה. אילו לא היתה משנה מהציווי, וטעם האילנות היה שווה לטעם הפרי, היה אדם הראשון

☞ הערות ☞

178. כמו כן, מדוע נענשה האדמה לאחר חטא אדם וחווה. חז"ל ביום השלישי, כשלא קיימה את ציווי הקב"ה. מדוע המתין אומרים שלכאורה ביום השלישי היה צריך להענישה, לאחר ובעקבות שלא הוציאה עץ שטעמו כטעם הפרי (עיין רש"י לעיל ב, יז. 179. לעיל ב, יז. עיין תשובת הגר"א לשאלה 'מה היתה תשובת אדם לשאלת לעיל א, יא). לפי זה נדרש להבין, מדוע לא נענשה האדמה

מבין שהמילה "מִמְנוֹ" מורה שלא יאכל מהעץ עצמו¹⁸¹, ולא היה נכשל בחטא של האכילה מעץ הדעת. כשהתקלל האדם, התקללה גם הארץ, משום שבחטאה גרמה לאדם להכשל ולאכול מפרי העץ.

”אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ”, מה משמעות הקללה?

- ☞ **אבן עזרא:** האדמה לא תוציא הרבה תבואה.
- ☞ **רד”ק:** האדמה לא תוציא תוצרת ראויה, רוב גרגירי הזריעה שהאדם יזרע יושחתו בארץ ולא יצמחו.
- ☞ **רמב”ן:** אילני הסרק, שהוציאו בתחילת הבריאה פירות¹⁸², הפסיקו לתת פרי כתוצאה מהקללה ונהיו אילנות סרק.

”אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ”, מה ביאור המילה 'בְּעִבּוֹרְךָ'?

- ☞ **רש”י:** האדמה מעלה לאדם דברים ארורים, כגון זבובים ופרעושים ונמלים. משל לאדם שיצא לתרבות רעה והבריות מקללות את הוריו שגידלו אותו. ביאור המילה 'בְּעִבּוֹרְךָ' - בגללך.
- ☞ **חזקוני:** ביאור המילה 'בְּעִבּוֹרְךָ' - בתבואתך, כמו שכתוב "וַיֹּאכְלוּ מִעֵבּוֹר הָאָרֶץ מִמִּחַר־הַפֶּסַח"¹⁸³.
- ☞ **כלי יקר**¹⁸⁴: קללת האדמה היתה ביחס לאדם, שתהיה מקוללת בגלל שחטא, כפי שביאר רש”י על המילים "אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ", "תעלה לך דברים ארורים, כגון זבובים ופרעושים ונמלים. משהתקלל האדם, נעשה ראוי לקללה, כמו האדמה, המילה 'בְּעִבּוֹרְךָ' מלמדת שמעת שהתקללה אדם, התקללה גם האדמה, כביכול בגללו, בעבורו.
- ☞ **אמרי שמאי:** על הפסוק "אֶל אֲמוֹנָה וְאִין עֹל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא"¹⁸⁵ יש שמקשים - וכי ניתן לחשוב שהקב"ה עושה עוול? אלא, שמפרשים זאת שהקב"ה מעניש אדם רק אם מגיע גם לקרוביו לסבול כתוצאה מעונשו. כתוצאה מקללת האדמה

☞ הערות ☞

הקב"ה, באמרו הָאֲשֶׁה אֶשֶׁר נִתְּנָה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה לִי מִן הָעֵץ וְאֶכְלֶה (עמוד 124), שמבאר שאדם התכוון לומר: ה, ט).
 כשצוית אותי לא לאכול מהעץ, הבנתי שחל איסור רק על פרי מחובר לעץ ולא על פרי תלוש, והרי האשה נתנה לי לאכול פרי לאחר שנקטף מהעץ, ודייק מהמילה 'מִמְנוֹ'.
 181. ולא היה מפרש בטעות שהמילה "מִמְנוֹ" מתירה לו לאכול מפרי העץ לאחר שנתלש מהעץ (אף אם נעשה על ידי אחרים).
 182. כדברי חז"ל "אפילו אילני סרק עשו פירות" (מדרש רבה ה, ט).
 183. יהושע ה, יא.
 184. לעיל א, יא.
 185. דברים לב, ד.